що Ваша щира посмішка й милозвучний тембр Вашого голосу виринатимуть від тепер лише у хвилевих спогадах.

Дорогий Професоре! Щороку у середині грудня Ви запрошували на своє свято різні покоління своїх учнів, аби похвалити і підбадьорити їх, сердечно потішитись із успіхів кожного. Цьогоріч Ви покликали нас на два місяці раніше, аби ми відбули прощальну зустріч і провели Вас в останню дорогу. Низький доземний уклін Вам, дорогий Учителю, та велике спасибі за добру науку, підтримку, любов, добросердечність, за неймовірно притягальну гравітацію Вашого Великого серця.

«Закони біосу однакові для всіх» – ці поетичні Антоничеві рядки сьогодні звучать із вкрай жорсткою справедливістю. Однак закони духу дещо інші, а тому світло людської пам'яті зігріває лише тих, хто по-особливому випромінював добро і любов упродовж свого життя. Дорогий Іване Овксентійовичу, у день Вашого відходу чисте львівське небо, відплакавши два дні за непоправною втратою для української науки, засвітилося щирими теплими сонячними променями, до яких долучаються промені тисяч сердець Ваших учнів і колег, що моляться за Ваш вічний спочинок у Бозі та вічную пам'ять.

Професор із легенди

Святослав ПИЛИПЧУК

Кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української фольклористики імені акад. Ф. Колесси,
директор Інституту франкознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1
e-mail: journal.mif @gmail.com

У статті про Еміля Золя І. Франко зазначав, що справжня велич генія пізнається з відстані часу. Безперечно, унікальність професора Івана Денисюка у всій багатогранності його творчих напрацювань можна повною мірою збагнути лише крізь призму років. Однак майбутній об'єктивний, скрупульозний, максимально заокруглений аналіз доробку ученого буде позбавлений отої живої емоції, яка зараз так сильно стискає серце кожного, хто знав професора, хто з ним спілкувався, чув мудре, розважливе, позбавлене будь-якого доктринерства слово. Поваб безпосередньої бесіди, розмови віч-на-віч з Іваном Овксентійовичем через роки, хоч і не втратить загального враження, та певне розгубить ті важливі імпульси-«родзинки», ті неповторні деталі, без яких образ професора буде якимось обкроєним, неповним, нечітким. Відтак вельми важливо вже зараз, під незатертим життєвими буднями спомином зберегти у слові виразну подобу І. Денисюка як «цілого чоловіка», висвітлюючи головно «духовну фізіономію» його особистості.

В одному із недавніх високолетних усних виступів Іван Овксентійович, вимальовуючи штрихи до портрета М. Возняка – засновника франкознавства, багатолітнього очільника кафедри української літератури, назвав свого вчителя академіком із легенди. Перефразовуючи нетрафаретне висловлювання ученого, з розумінням того, «як много важить слово», можемо називати І. Денисюка «професором з легенди». Легенда як жанр усної словесності вимагає органічного вплетення у текстуру твору домішки фантастики, а її у житті славного поліщука не бракувало (згадаймо

хоча б воєнні перипетії, радянські гоніння). Та передусім щось надприродне добачаємо не у почасти дуже болючих зударах Денисюкової долі, а в особистісному колориті університетського «Діда-Всевіда». Моральний та інтелектуальний авторитет професора І. Денисюка упродовж багатьох десятиліть визначав і, переконаний, визначатиме й надалі факультетську атмосферу, адже саме він прикладом чину скеровував молодих (і не тільки) адептів науки до осягнення, глибинного збагнення найнагальніших філологічних проблем, адже саме він демонстрував незакаламучену чистоту етичних переконань «ученого мужа». З-поміж розмаїття наукових квестій, які невтомно вирішував І. Денисюк, окремо стоїть питання національної своєрідності українського фольклору та літератури. Оте ще Франкове прагнення розвіяти надуманий стереотип провінційності, маргінальності усього українського наскрізним лейтмотивом проходить через увесь огром дослідницького діалогу І. Денисюка (так, саме діалогу, бо ж професор завжди був відкритим до спілкування, до спільного вирішення надскладних завдань). Посилена увага до вершинних здобутків українства від найдавніших пам'яток усної словесності і аж до новостворених творів сучасників і побратимів (Є. Сверстюка, Р. Іваничука, Д. Павличка та ін.) формує осердя глибокодумних пошуків дослідника.

У плеяді «львівських характерників» І. Денисюк відзначався особливою творчою поставою. Він за будь-яких обставин демонстрував несхитність у обстоюванні національних орієнтирів, нездоланне прагнення кожним словом вивести рідну науку на нові горизонти, непоборне бажання гармонійно поєднати близький його духовному типові український «кордоцентризм» із властивим європейській науці холодним «раціоналізмом».

І. Денисюк вийшов із поліської «озерної школи», представники якої, надихані п'янкими ароматами вічнозелених соснових борів, задивлені у голубі плеса-очі «святих» водойм, зачаровані ніжнотонним співом таємничих очеретів, внесли неповторне світовідчуття рідної землі у загальнонаціональний науковий універсум.

У концептуальній студії «Національна специфіка українського фольклору», яка вже за життя професора стала хрестоматійною, І. Денисюк, аналізуючи стильові характеристики народнопоетичних творів, відзначав як непереміннu властивість будь-якої фольклорної генологічної одиниці діалектичну єдність шаблонних фраз, стереотипних формул, так званих «loci communes», і оригінальних, неповторних висловів, «індивідуальних винаходів народного поета «модерніста», які стоять на грані імажинізму й сюрреалізму»[1] – «loci raritates». На відміну від фольклорної традиції, де форма вислову заснована на боротьбі протилежностей, стильові параметри Денисюкових студій мають дещо інший тембр звучання. Дослідник не пропонує нудних, «заїжджених формулок», а, навідворіть, демонструє постійний пошук нового, свіжого, незатертого, незаяложеного слова, він не йде утоптаними стежками, уникає нехитрого крокування торованим шляхом. Учений завжди впевнено, із подиву гідною винахідливістю прокладає міцний тракт Денисюківського наукового тексту, тексту, який захоплює незгірш віртуозно побудованого новелістичного сюжету, який, всупереч канонам звичного академічного мовлення, рясніє метафорами, який спрямований не лише на вичерпне висвітлення змісту, а й відзначається увагою до форми повідомлення.

Іван Овксентійович ніколи не був «кабінетним ученим», не декларував нудних схоластичних істин, він завжди відчував «живий нерв» наукового процесу, ту нестримну пульсацію думки, що, за І. Франком, «нові світи будує». Вловлюючи найновіші тенденції у гуманітаристиці, учений не переносив їх штучно на український матеріал, а завжди просівав через дрібне сито доцільності, пожиточності, зрештою перспективності.

Засадничі принципи Денисюка-фольклориста сформувалися на основі дослідницьких рефлексій «класиків» українського уснословеснознавства. М. Драго-

манов, І. Франко, М. Грушевський, Ф. Колесса були для вченого беззаперечними авторитетами, які окреслили перспективи розвою національної фольклористики, чітко задекларували комплекс першочергових завдань, продемонстрували виважену, засновану на найкращих галузевих здобутках, тактику аналітичного розбору багатої народнопоетичної скарбівні. За прикладом вчителів, досконало володіючи мистецтвом відчувати красу тексту, І. Денисюк захоплювався гармонійною витонченістю уснословесного «продукту», переводив свій захват із площини невербалізованої емоції у методологічно вивірене потрактування з нюансуванням окремих аспектів, що несуть найбільше змістово-ефектове навантаження. Увага до деталі, до одного промовистого штриха, який найвиразніше і найповніше передає сутність явища, видається нам, була чи не генеральною ознакою концептуального наукового мислення Івана Овксентійовича.

Він також був романтиком у науці, як і його попередники із XIX віку з хвилюванням і трепетом ставився до народних перлин, мов книжник, що натрапив на раритетне видання давно жаданої пам'ятки, радів фіксації невідомих зразків усної словесності під час численних фольклористичних експедицій, які, до слова мовити, страшенно любив, бо ж то була можливість вдихнути енергію рідної землі, відчути чар «предковічної» природи, врешті зустрітися зі звичайними, але такими цікавими людьми і вже ніколи потім, навіть жартома, не повторювати Франкове: «Я більше в житті бачив книжок, аніж людей».

І. Денисюк був однаково рівний і з академіками, і зі студентами, володів фантастичним вмінням зацікавити. Його лекції ми, «жовтодзьобі» спудеї, завжди сприймали на одному подиху, час ставав якимось швидкоплинним, а кожне слово, мовлене притишеними (жодним чином не монотонними), але впевненими інтонаціями назавжди вкарбовувались у пам'ять. Кожен був переконаний, що тут і зараз мовиться істина, що тут і зараз ми маємо можливість запричаститися тою олією, яку невтомний професор вичавлював із сотень монографій, збірників, часописів. У вікнах бібліотеки його «духовної академії» завжди горіло світло.

Про Денисюків талант наставництва, про його статус semper magister для багатьох поколінь філологів Франкового університету можна говорити безконечно. У роботі зі студентами та аспірантами професор виявляв не лише гостре чуття і вміння побачити «мислячих» у потоковій масі «молодих духів», а й неймовірний такт психолога, людини, що розуміє кожного, що вміє розрадити, що допоможе, підтримає, а коли треба, то й накиває пальцем. Щоправда у бесідах із «нечемними» аспірантами за найвищу міру покарання була обіцянка «насварити», однак щира батьківська усмішка і погідний погляд з-під густих брів промовисто свідчили, що оте «сварiння» так і не сягне далі обіцянки. Він радів успіхам своїх учнів, важко переживав їхні невдачі і завжди ревно стежив, аби жоден «із роду песиголовців» (так він жартома називав не вельми ретельних аспірантів) не «зійшов на пси».

Із затятою впертістю, із подиву гідним молодечим запалом І. Денисюк намагався осягнути «невичерпність атома», відчитати підтекстовий тайнопис тих, хто стоїть «на верховині слова», розшифрувати усі «казкові чудесні покажчики», зберегти і пояснити реліктові міфологеми поліського фольклору, що упродовж століть звучать у «пісні з-над берегів Турського озера», відкрити першозміст надиханих архаїкою співів і обрядодій «торжества святого збору» і «весільного дійства», що його, послуговуючись влучним висловом М. Грушевського, називав «unicum у світовому фольклорі», увести у науковий обіг ті «уснословесні новотвори», які виразно демонструють незгасний творчий дух народного генія.

В останню путь професора проводжали його рідні, товариші, колеги, учні, а дещо осторонь, виблискуючи темно-зеленою барвою на останньому теплоосінньому сонці в передчутті першого снігу з поліською щирістю низько-низько хилили голови старенькі сосни – вірні друзі «юних днів, днів весни».